

Tutkimusetiikan tilannekuva Suomessa: Yliopistot, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset tutkimusetiikan barometrissä 2023

TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA (TENK)
20.11.2025

Tutkimuseetiikan barometri 2023

Tutkimuseettinen neuvottelukunnan (TENK) toteuttama [Tutkimuseetiikkaa koronan aikaan: Tutkimuseetiikan barometri 2023](#) osoittaa, että oma organisaatio ja työyhteisö ovat tutkijan tärkeimmät tutkimuseettisen tiedon lähteet. Tutkimuseetiikkaan suhtaudutaan Suomen tiede- ja tutkimusyhteisössä vakavasti. Koska toimintaympäristöllä on huomattava vaikutus laadukkaan tutkimuskulttuurin kehittämiseen, TENK on laatinut ammattikorkeakoulujen, valtion tutkimuslaitosten ja yliopistojen johdolle yhteenvetokoosteen sekä suosituksia toiminnan kehittämiseksi.

Nämä kolme suurta organisaatiotyyppiä otettiin jatkotarkasteluun niiden selkeästi rajatun organisaatioprofiilin vuoksi. Organisaatiotyyppikohtainen analyysi on matalista vastausmääristä johtuen suuntaa antavaa, mutta tulokset ovat monin tavoin keskenään samankaltaisia. Myös muista HTK-ohjeeseen sitoutuneista organisaatiotyypeistä saatiin barometriin vastauksia, mutta nämä vastaukset ovat joko varsin vähäisiä tai niihin sisältyy keskenään varsin erilaisia toimijoita (Taulukko 1). Yksittäisistä organisaatioista ei kerätty tietoa.

Koosteessa on tarkasteltu myös vastaajien uravaiheen merkitystä, ja tällöin on huomioitu koko barometriaineisto (n=1100). Barometrikysely kartoitti ajanjaksoa 2019–2022.

Tulokset korostavat organisaatioiden vastuuta huolehtia tutkimuseettisen tiedon helposta saatavuudesta, koulutuksen tarjonnasta sekä HTK-loukkausepäilyistä ilmoittavien suojelusta.

Keskeiset havainnot

Tutkimuseettinen kulttuuri on Suomessa vahvaa, ja suurin osa tiede- ja tutkimuskentällä työskentelevistä katsoo tutkimuseettisen osaamisensa riittäväksi. Organisaatioiden tukirakenteet eivät kuitenkaan kaikilta osin aivan yllä vastaamaan tarpeita. Kehittämistarpeita on etenkin tutkimuseettisen koulutuksen tarjonnassa, HTK-prosesseihin ja koulutuksiin liittyvässä viestinnässä ja nuorten tutkijoiden tukemisessa.

- **Osaaminen:** Valtaosa on tyytyväisiä omaan tutkimuseettiseen osaamiseensa, mutta erityisesti uransa alkuvaiheessa olevat kokevat epävarmuutta.
- **Koulutus:** Noin puolet toivoo lisää tutkimuseetiikan koulutusta, ja tieto organisaatioiden tarjoamasta koulutuksesta ei tavoita henkilöstöä riittävästi. Koulutustarjontaa arvioidaan riittämättömäksi erityisesti ammattikorkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa.
- **Tutkimuseetiikan tukihenkilötoimintaa** ei tunneta vielä kovin hyvin.
- **HTK-loukkausepäilyt** eivät yleensä johda ilmoituksen tekemiseen. Lähes 20 % ei tiedä, miten epäilytilanteessa tulisi toimia.
- **Yleisimmät vilppi- ja piittaamattomuusepäilyt** ovat aineistoihin tai tuloksiin liittyvä piittaamattomuus (43 %), tekijän nimen perusteeton lisääminen tekijäluetteloon (37 %) ja plagiointi (34 %).

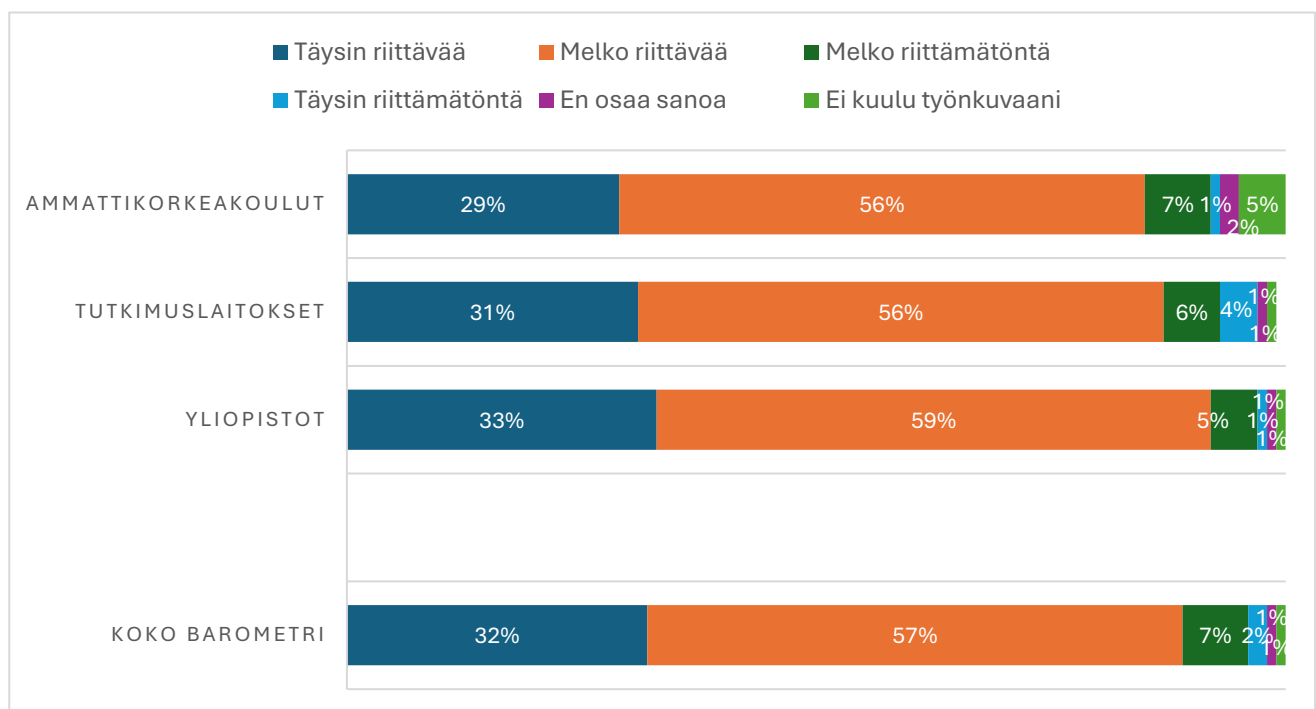
Uravaiheen merkitys

- **Nuoret tutkijat (alle 10 vuoden työkokemus):**
 - osallistuvat koulutuksiin eniten, mutta epävarmimpia osaamisestaan
 - vähiten tietoa HTK-prosessista ja tutkimuseetiikan tukihenkilöistä
 - tekevät vähiten ilmoituksia HTK-loukkausepäilyistä

- **Kokenut henkilöstö (10–20 vuoden työkokemus):**
 - tyytyväisimpiä osaamiseensa
 - tuntevat HTK-prosessin parhaiten
 - tekevät eniten ilmoituksia HTK-loukkausepäilyistä

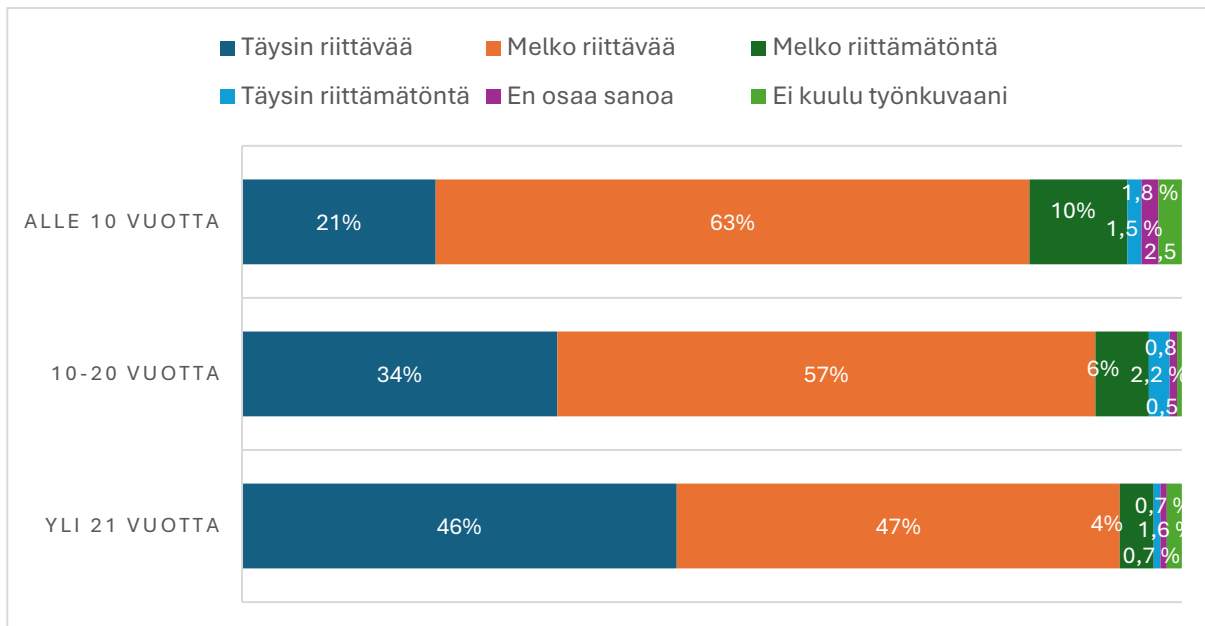
Tutkimuseettisen osaamisen itsearviointi

Suomen tiede- ja tutkimusyhteisössä ollaan melko tyytyväisiä omaan tutkimuseettiseen osaamiseen (kaavio 1). Suurin osa vastaajista arvioi tietonsa melko riittäväksi suhteessa toimenkuvansa edellytyksiin, ja noin kolmannes katsoi tietojensa olevan täysin riittäviä. Yliopistoissa oltiin tässä suhteessa hieman muita varmempia. TENKin ohjeet tunnettiin eri organisaatiotyypeissä varsin samoissa määrin.

Kaavio 1. Tutkimuseettisen osaamisen itsearviointi

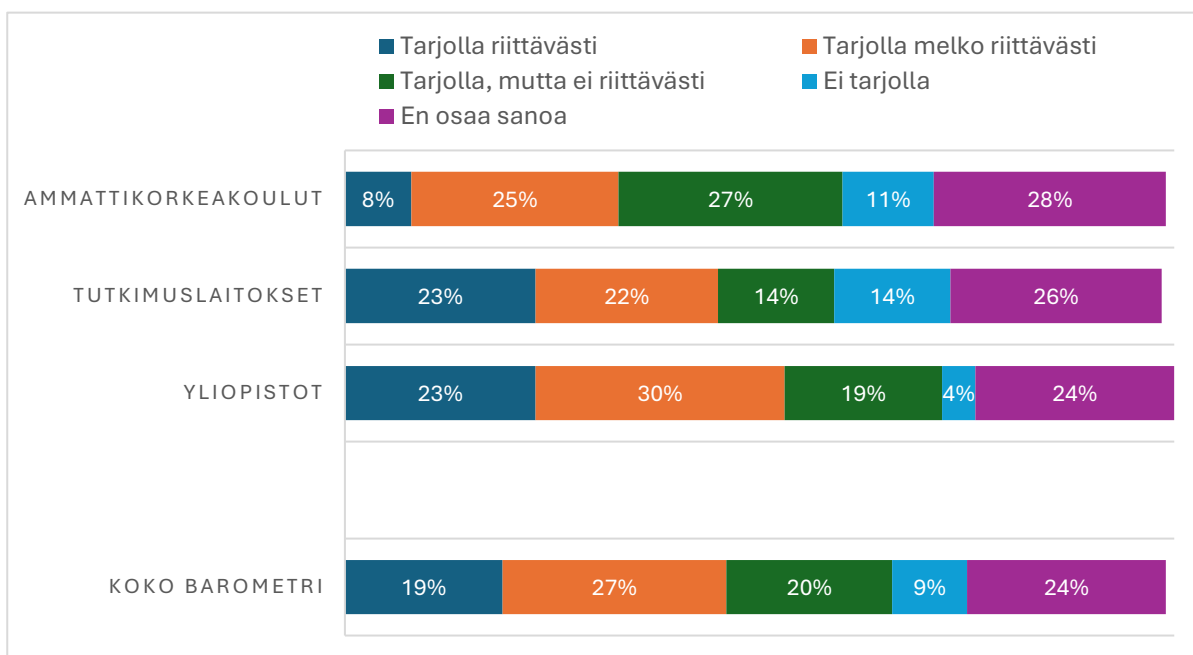
Yli 21 vuotta urallaan toimineet vastaajat olivat kaikkein varmimpia tutkimuseettisestä osaamisestaan. Uravaiheeltaan nuoremmat vastaajat olivat arvioissaan varovaisempia. Alle 10 vuotta urallaan toimineista vastaajista 19 % (78) ei tuntenut HTK-ohjetta lainkaan.

Kaavio 2. Tutkimuseettisen osaamisen itsearviointi: Uravaiheen vaikutus

Tiedot koulutustarjonnasta

Vastaajat olivat jossain määrin epätietoisia siitä, tarjoaako heidän organisaationsa tutkimuseettistä koulutusta lainkaan (kaavio 3). Noin neljännes kaikista vastaajista ja ammattikorkeakouluissa sitäkin useampi ei osannut vastata kysymykseen. **Yliopistoissa oltiin tarjolla olevaan koulutukseen kaikkein tyytyväisimpiä**, mutta sielläkin vain hieman yli puolet katsoi tarjonnan olevan riittävää. Ammattikorkeakouluissa vain kahdeksan prosenttia vastaajista arvioi koulutusta olevan riittävästi tarjolla.

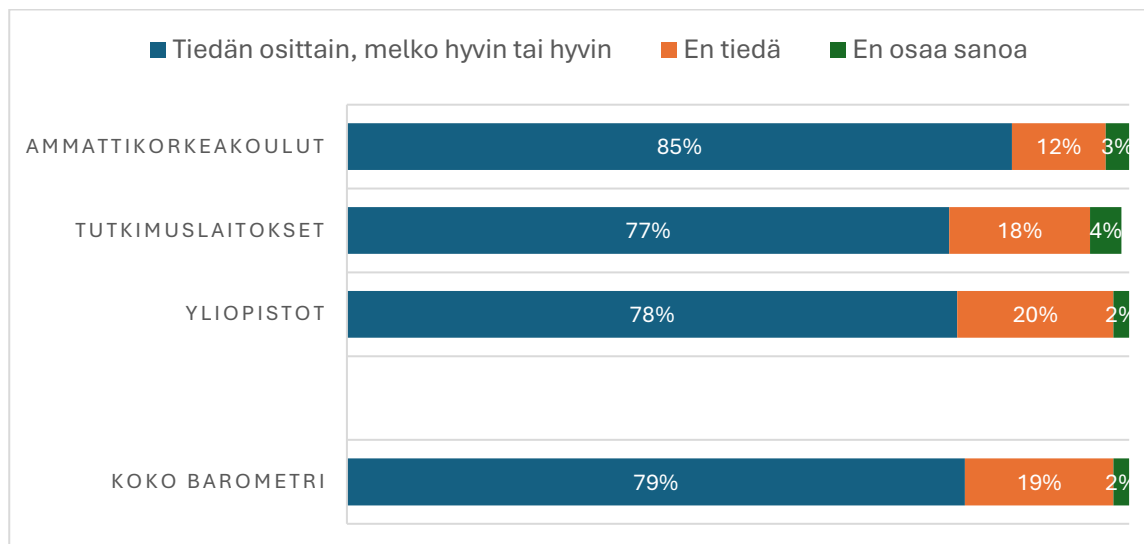

Kaavio 3. Tutkimuseettisen koulutuksen tarjonta

Alle 10 vuotta urallaan toimineet olivat osallistuneet koulutuksiin eniten. **Kun työuraltaan vanhemmat vastaajat lähtivät kouluttautumaan, he osallistuivat kuitenkin useampiin koulutuksiin kuin nuoremmat vastaajat** (koulutuskertoja 3 tai enemmän: 12 % vs. 7 %). Nuorten vastaajien kouluttautuminen jäi enimmäkseen yhteen tai kahteen kertaan, ja he olivat myös epävarmimpia omasta tutkimuseettisesta osaamisestaan.

HTK-prosessin tuntemus

HTK-loukkausepäilytilanteissa osittainenkin tieto riittää pääsemään alkuun tilanteen selvittämisessä. **Ammattikorkeakouluissa** tiedettiin parhaiten, kuinka toimia HTK-loukkausta epäiltäessä, ja **kaikissa organisaatiotyypeissä tiedon taso vaikuttaa olevan hyvä** (kaavio 4). Ammattikorkeakoulujen parhaat tulokset selittyvät todennäköisesti ammattikorkeakoulujen vastaajaprofiililla, jossa hallintotehtävissä työskentely ja näin ollen myös prosessien ja järjestelmien tuntemus korostui. On kuitenkin hyvä huomioida, että **20 % yliopistojen vastaajista ei tiennyt**, kuinka epäilytilanteissa tulisi toimia.

Kaavio 4. Tiedot siitä, miten toimia HTK-loukkausepäilytilanteessa

HTK-loukkausepäilyt

HTK-loukkausepäilyistä ei yleensä tehdä ilmoitusta, eivätkä ne näin ollen etene HTK-prosessissa selvitettäväksi (Tutkimusetiikan barometri 2023, s. 33). Vain 7 % kaikista vastaajista oli tehnyt HTK-loukkausepäilystään ilmoituksen. Henkilökohtaisten seurausten pelko ilmoitettiin suurimmaksi syyksi jättää epäily ilmoittamatta.

HTK-loukkausta oli epäillyt yliopistoissa 29 % (171), tutkimuslaitoksissa 24 % (22) ja ammattikorkeakouluissa 18,5 % (30) vastaajista ajalla 2019–2022. Organisaatiotyyppien väliset erot

ovat pieniä ja tulokset korkeintaan suuntaa antavia.¹ Useimmat vastaajat eivät olleet epäilleet HTK-loukkausta.

Urallaan pisimpään toimineilla vastaajilla oli sekä eniten tietoa että matalin kynnys ilmoittaa epäilyistään.² Yli 21 vuotta uralla toimineet olivat tehneet kaikkein eniten ilmoituksia HTK-loukkausepäilyistään (13 %, n=37). Alle 10 vuotta uralla toimineista 25 % (n=93) ei tiennyt, kuinka toimia HTK-loukkausepäilytilanteessa, eivätkä he juuri olleet ilmoittaneet epäilyistään.

78 prosenttia HTK-loukkausta epäilleistä vastaajista ei ollut tehnyt asiasta ilmoitusta. Tästä voisi päätellä, että tutkimatta jääneiden HTK-loukkausten määrä saattaa olla huolestuttavan suuri. TENKin tilastot kuitenkin osoittavat, että HTK-loukkausepäilyt sisältävät myös esimerkiksi tulehtuneeseen työilmapiiriin liittyviä ongelmia ja HTK-prosessissa tutkituissa tapauksissa ei useinkaan todeta hyvän tieteellisen käytännön loukkausta. (Tutkimusetiikan barometri 2023, s. 35)

Yleisimmät tiedevilppi- ja piittaamattomuusepäilyt

Suomen tiede- ja tutkimusyhteisössä oli epäilty kaikkia tiedevilpin muotoja ja piittaamattomuuden esimerkkejä, joita barometrissä kartoitettiin. Kolme yleisintä hyvän tieteellisen käytännön loukkauksen epäilytyyppejä koko barometrissä (Tutkimusetiikan barometri 2023, s. 25 ja 28):

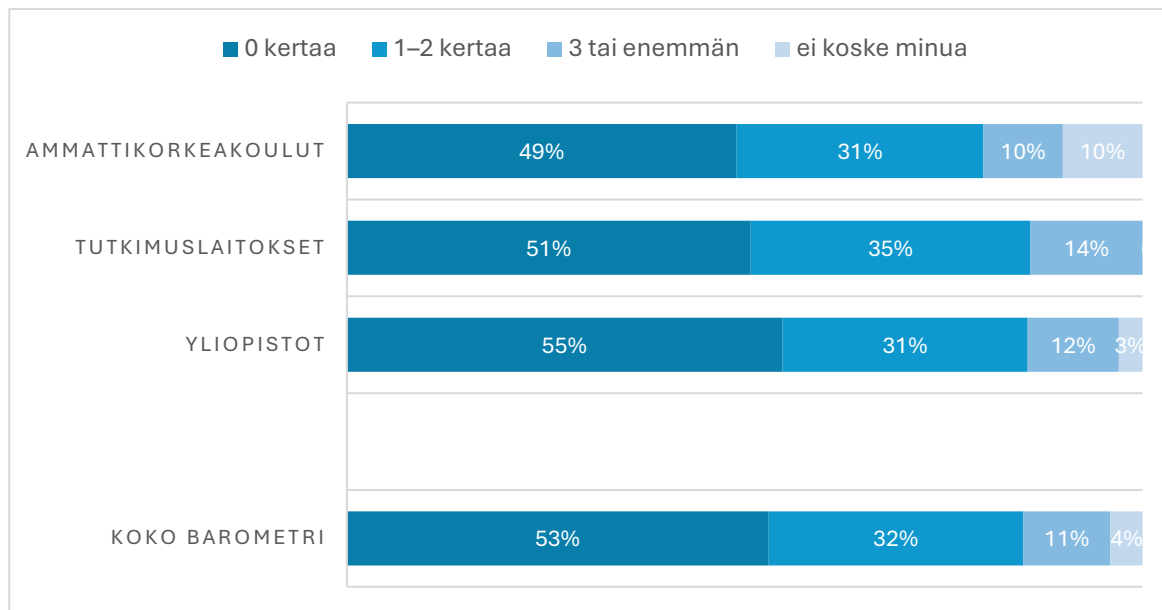
1. **Tutkimusaineistoihin tai -tuloksiin** liittyvä piittaamattomuus: 43 % vastaajista
 - Ei juuri organisaatiotyyppikohtaisia eroja
 - Uravaiheella ei juuri vaikutusta epäilyjen määrään
2. **Lahjakirjoittajuus** eli tutkijan nimen perusteeton lisääminen tekijäluetteloon: 37 % vastaajista
 - Epäilyt yleisimpiä tutkimuslaitoksissa ja yliopistoissa
 - Uravaiheella ei juuri vaikutusta epäilyjen määrään
3. **Plagiointi**: 34 % vastaajista
 - Epäilyt merkittävästi yleisempiä ammattikorkeakouluissa
 - Työuraltaan vanhimmat vastaajat epäilleet eniten (31 %: 1–2 epäilyä)

¹ Ammattikorkeakoulujen vastaajista 11 % (18) oli ilmoittanut epäilyistään, 18,5 % (30) oli jättänyt epäilynsä ilmoittamatta ja 70 % (114) ei ollut epäillyt HTK-loukkausta ajalla 2019–2022. Yliopistojen vastaajista 7,5 % (45) oli ilmoittanut epäilyistään, 29 % (171) oli jättänyt epäilynsä ilmoittamatta ja 64 % (379) ei ollut epäillyt HTK-loukkausta. Tutkimuslaitoksien vastaajista 3 % (3) oli ilmoittanut epäilyistään, 24 % (22) oli jättänyt epäilynsä ilmoittamatta ja 73 % (67) ei ollut epäillyt HTK-loukkausta. Tarkasta kysymyksenasettelusta huolimatta vastaajien käsitys ilmoittamisesta saattoi sisältää muitakin toimenpiteitä kuin varsinaisen HTK-loukkausepäilyilmoituksen tekemisen.

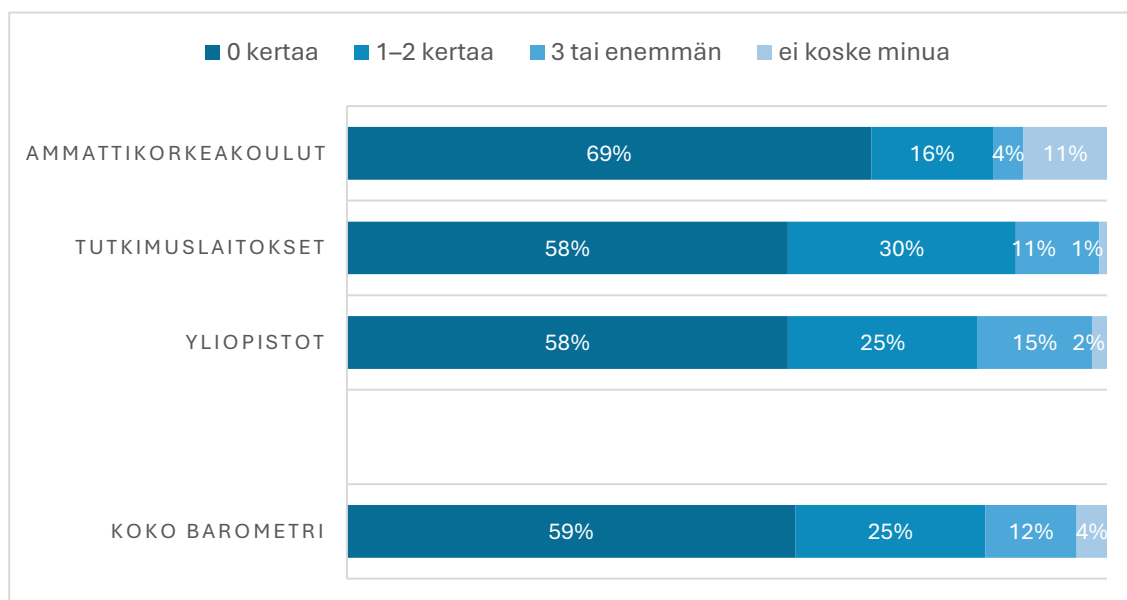
² Osittaiset / melko hyvät / hyvät tiedot: 84 % urallaan yli 21 vuotta toimineista, 81 % urallaan 10–20 vuotta toimineista ja 72 % urallaan alle 10 vuotta toimineista. Alle 10 vuotta urallaan toimineista vain 6 prosentilla oli aiheesta hyvät tiedot, ja vain 3 % (n=12) oli ilmoittanut epäilyistään.

Suurin osa vastaajista ei kuitenkaan ollut epäillyt toimintaympäristössään hyvän tieteellisen käytännön loukkauksia.

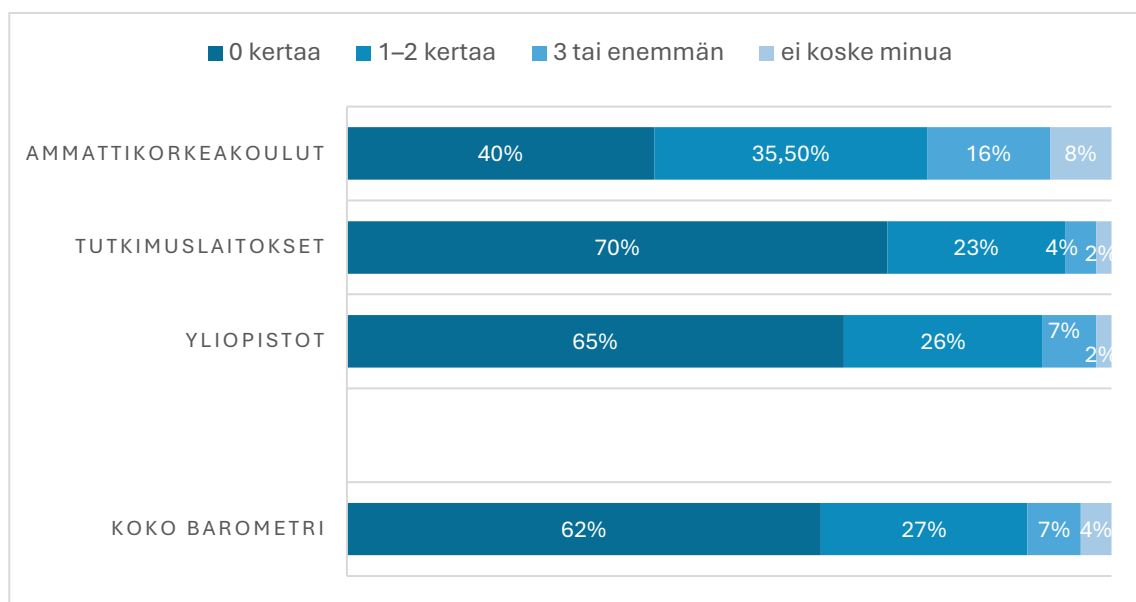
Kaavioissa 5–7 esitellään yllä mainitut kolme yleisintä epäilytyyppiä organisaatiotyyppittäin.

Kaavio 5. Epäilyt aineistoihin ja tutkimustuloksiin liittyvästä piittaamattomuudesta 2019–2022. 'Ei koske minua': vastaaja ei ole asemassa, jossa voisi havainnoida ilmiötä.

Kaavio 6. Epäilyt tekijän nimen perusteettomasta lisäämisestä julkaisuun 2019–2022

Kaavio 7. Plagiointiepäilyt 2019–2022

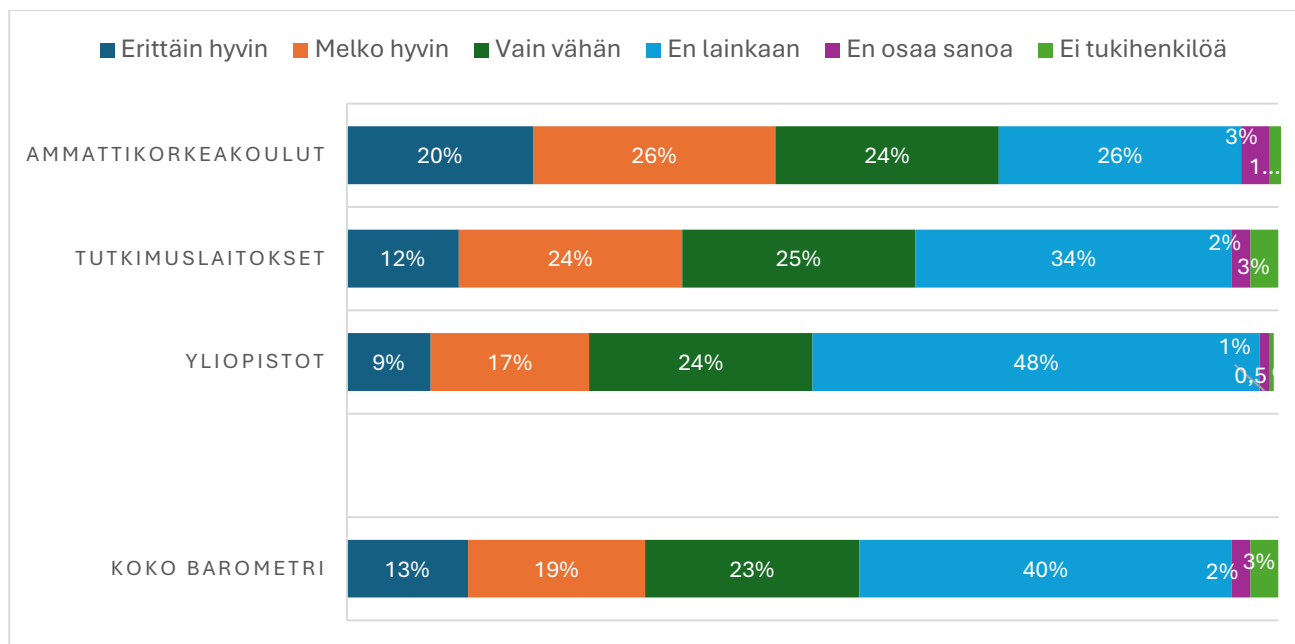
Lahjakirjoittajuuteen liittyvissä epäilyissä ei ilmennyt uravaiheen vaikutusta, mutta urallaan pisimpään toimineet vastaajat olivat epäilleet tekijän nimen perusteetonta poisjättämistä useammin kuin uravaiheeltaan nuorimmat vastaajat (23 % vrt. 14 % 1–2 kertaa).

Yli neljännes (27 %) vastaajista näki kiireen, kilpailun ja resurssipulan suurimmiksi riskitekijöiksi. Joka kymmenes (11 %) nosti esille ongelmaksi puutteet tutkimuseettisessä koulutuksessa ja käytännöissä. Useissa vastauksissa näkyi turhautuneisuus puutteelliseksi arvioituihin resursseihin, johtamistapoihin ja mahdollisuuksiin toimia oikein. (Tutkimusetiikan barometri 2023: 29)

Tutkimusetiikan tukihenkilöt: vähän tunnettu voimavara

Tutkimusetiikan tukihenkilöt antavat organisaationsa jäsenille luottamuksellista neuvontaa hyvästä tieteellisestä käytännöstä. TENK käynnisti toiminnan vuonna 2017, ja kaikki HTK 2023 -ohjeeseen sitoutuneet organisaatiot sitoutuvat nimittämään tutkimusetiikan tukihenkilön. Tukihenkilöitä toimii yli 80 organisaatiossa, mutta toimintaa ei kuitenkaan edelleenkään tunneta kovin hyvin. Vastauksista voi päätellä, että tutkimusetiikan tukihenkilöitä ei vielä osata hyödyntää täysimääräisesti hyvän tieteellisen käytännön ongelmien ennaltaehkäisyssä. Myös organisaatioiden tuki tukihenkilöille voi kaivata kehittämistä.

Tutkimusetiikan tukihenkilötoimintaa tunnettiin eri organisaatiotyypeissä seuraavasti:

Kaavio 8. Tutkimusetiikan tukihenkilötoiminnan tuntemus

Vastauksissa näkyy ammattikorkeakoulujen vastaajien asiantuntemus tutkimuseettisistä resursseista Suomessa. Uravaiheeltaan nuoret vastaajat tunsivat toimintaa vähiten.

Suosituksia organisaatioiden johdolle

Hyvän tieteellistä käytäntöä edistetään parhaiten ongelmien ennaltaehkäisyyn panostamalla.

Organisaatio ja tutkijan oma työyhteisö ovat tässä avainasemassa. Ennaltaehkäisy varmistaa osaamisen ja toiminnan laatua, vahvistaa organisaation toimintakulttuuria ja säästää resursseja, joita HTK-prosessi vaatii.

Tutkimuseettisen koulutuspolun vahvistaminen

Tutkimuseettisen koulutuksen tarjoaminen kaikissa uravaiheissa on oleellinen keino huolehtia henkilöstön tutkimuseettisestä osaamisesta.

Selkeät ohjeet toimintatavoista ja tietoa tarjolla olevasta koulutuksesta

Organisaatioiden tulisi varmistaa ohjeiden ja muun tutkimuseettisen tiedon helppo saatavuus. Useimmat HTK-loukkausepäilyt jäävät selvittämättä, ja henkilöstön on tärkeää tietää, miten näissä tilanteissa tulisi toimia.

Tutkimusetiikan tukihenkilöt näkyvästi esille

Tutkimusetiikan tukihenkilötoiminnasta kannattaa tiedottaa aktiivisesti, ja esimerkiksi HTK-prosessia harkitseville voi tarjota tietoa tästä tukipalvelusta. Toiminnassaan onnistuakseen tutkimusetiikan tukihenkilöt tarvitsevat johdon aktiivista tukea.

Hyvän tieteellisen käytännön vahvistaminen

Organisaatioiden tulisi ylläpitää tutkimuseettistä keskustelukulttuuria ja huolehtia siitä, että hyvät tieteelliset menettelytavat (ks. HTK-ohjeen luku 3) ovat osa organisaation toimintakulttuuria.

Tukea nuorille tutkijoille

Nuoret tutkijat tarvitsevat tukea, jotta tutkimuseettisesti epäselvät tilanteet eivät jää käsittelemättä ja eettinen osaaminen vahvistuu uran alusta alkaen.

Barometrin toteutus

Tutkimusetiikan barometri 2023 julkaistiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisusarjassa vuonna 2024 [suomeksi](#) ja [englanniksi](#) sekä [ruotsinkielisenä tiivistelmänä](#). Barometrin toteutus on kuvattu raportissa sekä [Tutkimuseettisen neuvottelukunnan verkkosivuilla](#). Barometri kuvaa ajanjaksoa 2019–2022.

Taulukko 1 esittelee ammattikorkeakoulujen, valtion tutkimuslaitosten ja yliopistojen vastausmäärät sekä vastaajien pääasiallisen toimenkuvan näissä organisaatioissa. Vaihtelevista ja osittain vähäisistä vastausmääristä johtuen tuloksiin ja ristiintaulukointiin on suhtauduttava suuntaa antavina.

Organisaatiokohtaista tietoa ei kerätty. Vastauksia saatiin koko barometriin 1100.

Taulukko 1. Vastaajamäärät organisaatiotyypeittäin sekä pääasiallinen toimenkuva

	Tutkimus	Opetus	Hallinto	Muu
Yliopistot (n=645)	69 % (448)	16 % (104)	6 % (41)	8 % (52)
Ammattikorkeakoulut (n=180)	21 % (38)	42 % (76)	22 % (40)	14 % (26)
Tutkimuslaitokset (n=101)	82 % (83)	0	12 % (12)	6 % (6)
<i>Koko barometri (n=1100)</i>	<i>60 % (664)</i>	<i>17 % (186)</i>	<i>12 % (130)</i>	<i>11 % (120)</i>

Barometriin saatiin vastauksia myös organisaatiotyypeistä Muu (n=59), Muu tutkimusorganisaatio (n=105) sekä Tiedepolitiikan tai tiederahoituksen organisaatio (n=10).